

Het Rijk der Hemelen (*Wijshheid 12, 13. 16-10; Matteüs 13,24-43*)
Overweging Theo Brock, 19 juli 2020

'*Wie oren heeft, hij luistere*'. We hebben allemaal oren, waar moeten we naar luisteren? Vandaag brengt de evangelietekst van Matteüs ons bij een kernbegrip van het Christelijk geloof, '*Het Rijk der Hemelen*' of '*Het Koninkrijk van God*'. Wat mogen we hieronder verstaan? Eenvoudig gezegd is dit rijk Jezus' visioen van een ideale wereld; een samenleving waarin gemeenschapszin en gerechtigheid de boventoon voeren. Bij het '*Rijk der Hemelen*' gaat het niet zozeer om een hemels rijk na de dood, maar om een ideale wereld in het hier en nu. In Jezus' visie is dit '*Koninkrijk van God*' bereikbaar voor iedereen van goede wil; niemand wordt bij voorbaat uitgesloten.

Om zijn visioen van een ideale wereld aan een breed publiek te verduidelijken, en, niet in de laatste plaats, om ook ons te overtuigen hieraan mee te werken, gebruikt Jezus parabels. Parabels, of gelijkenissen, verpakken wat ze duidelijk willen maken in een beeldend verhaal en het veronderstelt dat het publiek met de beelden in dat verhaal vertrouwd is. In de tijd van Jezus verbouwden de meeste mensen hun eigen voedsel en bakten ze zelf hun eigen brood. De parabels uit het evangelie van vandaag grijpen dan ook hierop terug om het begrip '*Rijk der Hemelen*' aan de man en vrouw te brengen. De meeste aandacht in de evangelietekst krijgt de parabel van de akker waarin zowel tarwe als onkruid gezaaid wordt. Als boerenzoon en voor lange tijd werkzaam in Wageningen voel ik me geroepen om iets dieper op dat beeld van onkruid in die tarweakker in te gaan om de diepere laag van de parabel te duiden.

In het Midden-Oosten ten tijde van Jezus zag een tarweakker er beslist anders uit dan die waaraan wij gewend zijn. Een Nederlandse boer heeft kennis, en allerlei technische mogelijkheden, tot zijn beschikking om het gewas optimaal te laten groeien. In een Nederlandse tarweakker zie je nauwelijks onkruid en als je het al ziet, dan is dat onkruid heel goed te onderscheiden van tarwe. Dat was heel anders in de tijd van Jezus. Niet alleen waren landbouwtechnieken primitief, ook was het zaaigoed verontreinigd met zaden van onkruid. Nog problematischer was een algemeen voorkomend grasachtig onkruid, dat in eerste instantie niet goed te onderscheiden was van jonge tarweplantjes. In een vroeg stadium dit onkruid met de hand wieden bracht het gevaar met zich mee dat ook de tarwe schade zou ondervinden.

In de parabel heeft de eigenaar wel gezien dat het vervelend onkruid, dat zo veel op tarwe lijkt, op zijn akker groeit. Echter, hij beslist nu nog niet in te grijpen om zelf zo min mogelijk schade aan te richten aan de opgroeiende tarweplanten. Pas wanneer tarwe en onkruid uitgegroeid zijn, en het onderscheid duidelijk zichtbaar, kan het onkruid in zijn ogen veilig gewied worden. Zoals we gehoord hebben staat in de parabel de akker voor onze wereld, en de eigenaar van de akker voor de Mensenzoon die zich niet laat verleiden tot een voortijdig oordeel. Vrij geïnterpreteerd kan het goede zaad opgevat worden als een metafoor voor mensen die ontvankelijk zijn voor de richtlijnen van Jezus om een geïnspireerd leven te leiden. De tarwe die geoogst gaat worden staat dan voor al het goede dat deze richtlijnen bij mensen doet groeien. Dit ondanks de aanwezigheid van onkruid, dat staat voor het slechte en negatieve.

Met zijn vergelijking leert Jezus ons dat de zaaier – de Mensenzoon – geduldig is. Het geduld van Jezus is het geduld van God – God kan wachten met zijn oordeel. Op die manier geeft hij mensen de vrijheid en de tijd, als is het met vallen en opstaan, het juiste pad te kiezen. Deze milde houding van God komt perfect overeen met de boodschap van de eerste lezing uit het boek Wijshheid dat God rechtvaardig en vergevingsgezind is. Het is uiteraard ook een uitnodiging aan ons om anderen niet vroegtijdig te beoordelen en te veroordelen.

De parabel laat zien dat Jezus' visioen van '*Het Rijk der Hemelen*' niet naïef is of van realiteitszin gespeend. In deze parabel wordt niet ontkent dat er conflicten en gewetenloze mensen zijn en dat een deel van wat er misgaat door onszelf veroorzaakt wordt. Ook weten we eigenlijk wel

dat het onderscheid tussen goed en kwaad niet altijd even duidelijk is en vele grijstinten kent. Bijvoorbeeld, duidelijk voor je mening uitkomen kan als iets positiefs bestempeld worden als het gepaard gaat met respect voor de ander. Het wordt problematischer als mensen niet meer luisteren en alleen hun eigen standpunten geloven. Het verwordt tot haat zaaien, als onder het mom van vrije meningsuiting groepsbelediging en discriminatie de norm wordt.

De parabel van het gezaaide tarwe en onkruid lijkt een hard verhaal, maar het is niets anders dan een beeld van de werkelijkheid. Want het perfecte goede bestaat in onze mensenwereld niet. Onze samenleving kan niet eenvoudig ingedeeld worden in twee groepen: die van de goeden en die van de slechten. Wie zijn wij trouwens om te oordelen? Waarschijnlijk niemand van ons is perfect. Ook in ons eigen leven kan het onkruid van tekortkomingen groeien. Vaak is het relatief onschuldig onkruid, bijvoorbeeld als we ons zo nu en dan eigenzinnig en egoïstisch gedragen. We zijn per slot van rekening geen heilige boontjes die nooit buiten de lijntjes kleuren en willen dat ook niet zijn. Daar zijn we ons bewust van. Soms echter, laten we onkruid groeien dat we als zodanig niet herkennen of, nog problematischer, simpelweg niet willen zien door weg te kijken. We weten het wel, maar toch verdringen we maar al te vaak dat we indirect meewerken aan onrecht als we producten kopen geproduceerd door onderbetaalde en uitgebuite werknemers. Ook weten we eigenlijk wel dat we te weinig betalen voor ons voedsel zodat het milieuvriendelijk geproduceerd moet worden wil een boer een redelijk inkomen hebben.

Het is natuurlijk gemakkelijker voor iemand met een goed gevulde beurs om moreel consequent te zijn dan voor minderbedeelden die nauwelijks kunnen rondkomen. In een rechtvaardige samenleving wordt daarom een stelsel van wet- en regelgeving opgetuigd en gehandhaafd. We moeten echter niet denken dat rechtvaardige structuren in onze samenleving alleen het domein zijn van overheid en politiek. Rechtvaardigheid wordt nooit bereikt als we niet zelf werken aan die mentaliteit in ons hart en aan de deugden van nederigheid en saamhorigheid.

Helaas lijkt er ook de categorie van onuitroeibaar onkruid in onze maatschappij te bestaan. Maar al te vaak worden we overwoekerd door moedwillige desinformatie voor politiek en economisch gewin. Nog altijd zijn mensen de dupe van vreemdelingenhaat en institutionele discriminatie, ook in ons land? Je zou er ontmoedigd en cynisch van kunnen worden. Maar toch, de boodschap van het Evangelie is er een van realistisch optimisme. Ja, er is onrecht in de wereld maar we zijn niet machteloos. Ja, er kan ook onkruid groeien in ons hart, maar we kunnen tot inzicht komen. Een moreel goed leven is in principe voor iedereen haalbaar, daarvoor hoeven we niet roomser dan de paus te zijn. Het Rijk der Hemelen laten groeien vraagt wel het vermogen om vergevingsgezind naar ons menselijk onvermogen te kijken en niet cynisch te worden. Dat vraagt om verbinding te zoeken en gemeenschap te creëren. Dat vraagt om betrokken te zijn, vooral met alles en iedereen die kwetsbaar is. Het visioen van het '*Rijk der Hemelen*' vraagt aan ons hieraan bij te dragen, ieder naar eigen vermogen.

De parabels in de evangelielezing van vandaag willen ons daarbij bemoedigen. Zoals het kleine mosterdzaadje, kan ook onze persoonlijke inzet groeikracht hebben en uitgroeien tot een spreekwoordelijk boom waarin vogels hun nest kunnen bouwen. Ons handelen, hoe bescheiden ook, kan zijn als gist dat lucht en toekomst geeft aan onze leefgemeenschap en leefomgeving. Bemoedigd door de parabels over het *Rijk der Hemelen*, en het inzicht dat ook ogenschijnlijk kleine gebaren er wezenlijk toe doen, wens ik ons daarbij succes in het leven van alledag.